

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **E. G.**

skazanego za czyn z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 26 kwietnia 2023 r.

w trybie art. 439 § 1 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.,

w związku z kasacją

wniesioną przez obrońcę skazanego od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 9 lipca 2021 r., sygn. akt V Ka 402/21,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi

z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. akt VI K 370/19,

1. na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym,

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. J. W., prowadzącego Kancelarię Adwokacką w Ł., kwotę 885,60 zł (osiemset osiemdziesiąt pięć złotych i sześćdziesiąt groszy), w tym 23 % VAT, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej

udzielonej skazanemu z urzędu w postaci sporządzenia i wniesienia kasacji.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. akt VI K 370/19, E. G. został uznany za winnego czynu z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę 3 lat pozbawienia wolności (pkt 1). Wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcie o uznaniu za winnego współoskarżonego E. S., któremu za tak samo kwalifikowany czyn wymierzono karę grzywny w wymiarze 500 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 50 zł (pkt 2).

Powyższy wyrok Sądu I instancji został zaskarżony wyłącznie przez obrońcę E. G.. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 9 lipca 2021 r., sygn. akt V Ka 402/21, wyrok Sądu I instancji został utrzymany w mocy. Sąd odwoławczy orzekał w składzie trzech sędziów.

Kasację od powyższego wyroku wniósł obrońca E. G.. Obrońca podniósł zarzuty rażącej obrazu prawa procesowego, związanej z rzetelnością kontroli odwoławczej i postępowaniem dowodowym. Obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Obrońca wniósł również o „zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu, stosownie do regulacji wynikającej z Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie – w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. w sprawie o sygn. akt SK 66/19 w trzykrotnej wysokości z uwagi na nakład pracy obrońcy skazanego oraz stopień zawichości sprawy”, ewentualnie „w razie zasądzenia kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu według Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu” obrońca wniósł o „zasądzenie kosztów podwyższając ową stawkę do 150 % z uwagi na nakłady pracy obrońcy skazanego oraz stopień zawichości sprawy”.

W pisemnej odpowiedzi na kasację Naczelnik Łódzkiego Wydziału Zamiejscowego Departamentu ds. Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej w Łodzi wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zainicjowana kasacją obrońcy skazanego kontrola wyroku Sądu II instancji doprowadziła do jego uchylecia z uwagi na zaistnienie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady Sądu odwoławczego.

W tej sprawie prokurator skierował akt oskarżenia (k. 4 akt sądowych) do Sądu Okręgowego w Łodzi, zarzucając E. G. popełnienie czynu z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (czyn z pkt I) i czynu z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. (czyn z pkt II) oraz E. S. czynu z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. (czyn z pkt III). Postanowieniem z dnia 12 marca 2019 r., sygn. akt IV K 247/18, Sąd Okręgowy w Łodzi wyłączył do odrębnego postępowania sprawę przeciwko E. G. w zakresie czynu z punktu II i przeciwko E. S. w zakresie czynu z punktu III (k. 101v akt sądowych). Postanowieniem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 9 kwietnia 2018 r., sygn. akt IV K 39/19, sprawa o ww. dwa czyny kwalifikowane z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. została następnie przekazana do rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (k. 108). Postępowanie przygotowawcze w tej sprawie zakończyło się w formie śledztwa (postanowienie o zamknięciu śledztwa k. 30 akt PK III WZ Ds. 35.2018).

Na etapie postępowania odwoławczego, w zarządzeniu o wyznaczeniu rozprawy apelacyjnej wyznaczono skład orzekający trzech sędziów (k. 468).

Zgodnie z art. 14fa ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1842 ze zm.; dalej: specustawa COVID-19) w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której

górną granicą nie przekracza 5 lat, na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie. Zgodnie z przepisem intertemporalnym, tj. art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2021, poz. 1023; dalej: ustawa nowelizująca) w sprawach, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoczęto przewód sądowy na rozprawie apelacyjnej, sąd orzeka w składzie dotychczasowym do czasu zakończenia postępowania w tej instancji. Ustawa nowelizująca, wprowadzająca art. 14fa specustawy COVID-19, weszła w życie w dniu 22 czerwca 2021 r. Oznacza to, że w sprawach o występki zagrożony karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, w których przewód sądowy na rozprawie apelacyjnej rozpoczął najpóźniej 21 czerwca 2022 r. skład Sądu odwoławczego wyznacza art. 29 § 1 k.p.k. w zw. z art. 449 § 2 k.p.k., natomiast w razie jego rozpoczęcia dnia 22 czerwca 2021 r. lub później skład ten reguluje art. 14fa ust. 1 specustawy COVID-19.

Regulacja z art. 14fa ust. 1 specustawy COVID-19 obowiązuje „w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu”. Stan zagrożenia epidemicznego z powodu COVID-19 wprowadzono na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. 2020, poz. 433 ze zm.). Stan ten został odwołany rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. 2020, poz. 490). W tym samym dniu, na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (t.j. Dz. U. 2022, poz. 340) ogłoszono stan epidemii w związku z COVID-19. Stan ten trwał do dnia 12 maja 2022 r., kiedy to został odwołany rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. 2022, poz. 1027). W związku z odwołaniem stanu epidemii ogłoszono ponownie stan zagrożenia epidemicznego w związku z COVID-19 – rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia na

obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. 2022, poz. 1028). Stan zagrożenia epidemicznego obowiązuje także obecnie.

W tej sprawie rozprawa odwoławcza odbyła się dnia 9 lipca 2021 r. (k. 503). Na niej rozpoczęto i zamknięto przewód sądowy. Co prawda sprawa E. G. została zarejestrowana w Sądzie odwoławczym w dniu 30 marca 2021 r. (k. 461) i pierwotnie termin rozprawy odwoławczej został wyznaczony na dzień 10 maja 2021 r. (k. 468), jednakże termin ten został odwołany (k. 483). Przed dniem 9 lipca 2021 r. nie nastąpiło zatem otwarcie przewodu sądowego na rozprawie apelacyjnej. Czynność ta nastąpiła już po dniu 21 czerwca 2022 r., a także w czasie obowiązywania stanu epidemii w związku z COVID-19. Oznacza to, że skład Sądu odwoławczego powinien zostać wyznaczony w oparciu o art. 14fa ust. 1 specustawy COVID-19.

Postępowanie apelacyjne dotyczyło wyłącznie E. G., któremu zarzucono popełnienie czynu z art. 191 § 1 k.p.k. Taka kwalifikacja prawna czynu oskarżonego została zawarta w akcie oskarżenia, tak samo kwalifikowany czyn przypisano mu w wyroku Sądu I instancji, jak również Sąd odwoławczy utrzymał w mocy wyrok o tak kwalifikowany czyn. Tzw. przestępstwo zmuszania do określonego zachowania jest zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 3. Niewątpliwie zatem jest to przestępstwo „zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat”. Został spełniony także drugi wymóg zastosowania w tej sprawie art. 14fa ust. 1 specustawy COVID-19, mianowicie w I instancji sprawę rozpoznawał Sąd Rejonowy w składzie jednego sędziego. W związku z powyższym Sąd odwoławczy powinien orzekać w składzie jednego sędziego, a nie trzech sędziów. Nastąpiła zatem nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Nienależyta obsada sądu występuje m.in., gdy sąd orzekał w składzie znanym ustawie, ale nieprzewidzianym przez obowiązujące przepisy dla danego rodzaju spraw. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że nie można dokonywać gradacji poszczególnych składów na „lepsze” i „gorsze”, bardziej i mniej kwalifikowane (por. wyroki z dni: 6 kwietnia 1971 r., V KRN 527/70; 7 września 1971 r., V KRN 295/71). Sąd Najwyższy dostrzega oczywiście, że nie każde rozpoznanie sprawy przez sąd w składzie innym niż wskazany przez ustawę stanowi uchybienie z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Jeżeli ustawa przewiduje możliwość orzekania w składzie liczbowo „szerszym”, ale wymaga wydania zarządzenia przez prezesa sądu, to brak

takiego zarządzenia i rozpoznanie sprawy w składzie znanym ustawie jako „szerszy” nie powoduje nienależytej obsady sądu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1997 r., I KZP 30/97, OSNKW 1997, z. 11-12, poz. 92). Ma to zatem miejsce np. w związku z możliwością skorzystania z instytucji z art. 28 § 3 k.p.k. (w związku z możliwością wydania postanowienia przez sąd pierwszej instancji), było także możliwe w stosunku do składu sądu odwoławczego w związku z art. 449 § 2 k.p.k. w stanie prawnym obowiązującym do dnia 5 października 2019 r., przewidującym jednoosobowy skład sądu odwoławczego jeżeli postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia, a jednocześnie zawierającym zastrzeżenie „chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej”. Taka wykładnia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie może jednak znaleźć zastosowania w tej sprawie. Przepis art. 14fa ust. 1 specustawy COVID-19 określa skład sądu odwoławczego na rozprawie apelacyjnej w sposób kategoriyczny, bez przewidzianych od niego wyjątków i możliwości jego zmiany na mocy decyzji procesowej.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady Sądu odwoławczego, albowiem Sąd ten orzekał w składzie trzech sędziów zamiast w składzie jednoosobowym, a w przepisach dla tej kategorii spraw nie przewidziano możliwości zmiany składu jednoosobowego na skład kolegialny.

W związku ze stwierdzeniem uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. należało uchylić zaskarżony wyrok Sądu odwoławczego.

Uwzględniając wniosek obrońcy z urzędu skazanego, wyznaczonego do postępowania kasacyjnego, na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1651 ze zm.) w zw. z § 11 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015, poz. 1800 ze zm.) zasądzono na jego rzecz kwotę 885,60 zł, w tym VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji. Wynagrodzenie to uwzględnia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., w sprawie SK 66/19 (OTK-A 2020, poz. 13), stwierdzający, skrótkowo rzecz ujmując, że analiza statusu adwokatów i radców prawnych oraz ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane z urzędu i

zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, iż różnicowanie ich wynagrodzenia poprzez obniżenie, w stosunku do wynagrodzenia, jakie otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., V KK 549/20). Stanowisko o braku podstaw do różnicowania stawek za czynności świadczone przez adwokatów z wyboru i z urzędu znalazło następnie potwierdzenie w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r., sygn. akt SK 78/21 (OTK-A 2023, poz. 20).

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji.

[SOP]

[Ł.n]